

Šéf propagandy Šaňo Mach podľa celkového jednanja rezumuje, že bude treba v jednaní pokračovať a veci dohodnúť.

Dr. Rapant upozorňuje, že musíme sa naučiť metódy maďarské, keď chceme, aby nám oni rozumeli, to znamená, že jakou rečou hovoria oni, takou rečou musíme hovoriť aj my.

Dr. Fábry upozorňuje, že jednať by sme sice prestať nemali, ale musíme byť odhodlaní prevádzať i represálie.

Výsledok celého rokovania a stanovisko jednotlivých komisií predloží sa k prejednaniu slovenskej vláde, ktorá rozhodne:

- a) či za danej situácie medzinárodno-politickej je záhodno prerušiť rokovania,
- b) či je možno pokračovať v jednaní vtedy, keď sme boli svedkami toľkých incidentov a keď sme i svedkami toho, že Maďari ujednané dohody porušovali,
- c) či v rokovaní sa má pokračovať v Budapešti, alebo či sa má činnosť komisií preniesť do Bratislavy.

V pondelok, t. j. 9. januára 1939 prednesie svoj referát vládny delegát Dr. Zvrškovec predsedovi vlády, ktorý buď sám, alebo po porade s členmi svojej vlády určí naše stanovisko⁷. Toto stanovisko potom prednesie Dr. Zvrškovec v ministerstve zahraničných vecí v Prahe. Do tohoto rozhodnutia činnosť komisií započatá nebude.

D a h.

Zaznamenal:
Dr. Cieker

AMZV ČR, PrS, kart. 60, f. 12, č. 2 858/VI-4/38. Kópia, strojopis.

¹ Jozef Tiso.

² Pozri dok. č. 83.

³ Pozri dok. č. 92.

⁴ Pozri dok. č. 45.

⁵ Pozri dok. č. 82.

⁶ Dňa 17. 12. 1938 zástupcovia česko-slovenskej delegácie rokovali v Bratislave o možnosti presunutia ďalšieho rokovania jednotlivých komisií z Budapešti na Slovensko. Nemalo sa to týkať miesta rokovania delimitačnej komisiie. — AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 179 378/VI-4/38.

⁷ Pozri dok. č. 115.

103

9. január 1939, 18.30 hod., Bratislava.

Telefonická správa odborového radcu J. Bujnáka tajomníkovi sekretariátu pre rokovanie s Maďarskom o note maďarskej vlády vo veci vojenských incidentov pri mestách Užhorod a Mukačevo a o prerušení rokovania s Česko-Slovenskom.

Záznam

Maďarská vláda oznamuje¹, že dňa 7. 1. t. r. večer v blízkosti obce Dovhé, ktorá leží na juh od

Užhorodu, došlo k streľbe zo strany česko-slovenského vojska, ktoré strieľalo na maďarskú pohraničnú stráž. Maďarská pohraničná stráž sa po streľbe vzdialila. Potom boli vystrelené fosforové strely na dotyčnú obec, ktorými boli zapálené tri domy.

Delostrelectvo a útočná vozba previedli na Mukačevo útok², ktorý nemá obdoby v mierových dobách. Incident vyprovokovalo česko-slovenské vojsko. A okolnosť, že útoky zo strany Česko-Slovenska sa opakujú, vyvoláva dojem, že na česko-slovenskej strane je úmysel znepokojovať pohraničné obyvateľstvo. Maďarské vojenské jednotky neprekročili demarkačnú líniu, čo by mohlo slúžiť k vyprovokovaniu útoku. Maďarská vláda z incidentu u Mukačeva a u Dovbé má dojem, že korektný postup so strany maďarskej vlády je vysvetľovaný ako slabosť. Preto maďarská vláda žiada vládu česko-slovenskú, aby upovedomila veliteľstvo vojenských jednotiek na pohraničnej čiare, že maďarské veliteľstvo za demarkačnou líniou dostalo rozkaz, keby sa opakovali ozbrojené útoky a česko-slovenské vojsko prekročilo demarkačnú líniu a dostalo sa na územie maďarské, aby maďarské jednotky útoky nielen odrazili, ale prenasledovali nepriateľa bez ohľadu na demarkačnú líniu až tak, dokiaľ by nepriateľ nebol vyradený úplne z boja.

Maďarská vláda však dúfa, že česko-slovenská vláda nedonúti ju k tomu, aby toto bolo aplikované, pretože maďarská vláda by veľmi ľutovala, že takto by sa oneskorilo uvedenie susedského pomeru medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom, o ktorý sa maďarská vláda toľko usilovala a v prospech ktorého podala toľko dôkazov.

Maďarská vláda čaká na vyjadrenie česko-slovenskej vlády, či je táto ochotná nahradiť škody, spôsobené maďarskému štátu a maďarským príslušníkom pri útoku u Mukačeva a Užhorodu a či je ochotná v budúcnosti tieto útoky znemožniť.³

V dôsledku toho maďarská vláda nie je v stave pokračovať v rokovaniach predpokladaných podľa arbitrážneho rozhodnutia viedenského, dokiaľ česko-slovenská vláda neprehlási, že sa zaväzuje vyhovieť záväzku odškodniť spôsobené škody. Maďarská vláda však už teraz považuje za potrebné zdôrazniť, aby rokovanie akonáhle bude znovu zahájené, bolo prevádzané rýchlejšie ako doteraz a aby sa čo najskôr skončilo⁴.

Zaznamenal:
Dr. Cieker

SNA, ÚPV, kart. 14, č. 520. Kópia, strojopis.

¹ Text nóty nepublikujeme. Pozri DIMK, III, s. 312, č. 191, pozn. 206.

² Incident sa stal 6. I. 1939. V hlásení Krajského vojenského veliteľstva v Bratislave sa uvádza: „V dnešnej noci na 6. ledna 1939 krátko před 4. hod. ranni došlo v prostoru Kajdanovo – Monastýr k incidentu mezi čs. a maďarskými pohraničními hlídkami, ve kterem bylo střeleno z obou stran z pušek i gulometů. Po sesílení naší obrany a při odražení útoků vnikli naše hlídky až k mostu přes Latoricu, odkud vrátily se zpět na demarkační čáru, které dosáhly mezi 5. a 6. hodinou. Při této přestřelce byl raněn 1 četník a 2 vojini a 3 vojini jsou nezvěstní. Maďarské ztráty podle dosavadních zpráv neuplně ještě prověřených činí asi 6 mrtvých a neznámý počet raněných a 3 zajatí. Z běhu Latorice byla pak řízena palba na klášter v Podmanastýru, která trvala ještě během odpoledne.“ – SNA, KÚ, kart. 305, f. 2, č. 1 098.

³ Maďarský chargé d'affaires A. Bobrik pri odovzdávaní nóty F. Chvalkovskému povedal, že „maďarská vláda neupodozrieva česko-slovenskú vládu z inšpirácie incidentu, ale že ústredná vláda nemá dostatočnú moc na hraniciach Podkarpatskej Rusi, aby udržala poriadok, čo vyžadujú susedské vzťahy, o ktoré sa Budapešť usiluje“. – AMZV ČR, f. Pozostalost' Dr. F. Chvalkovského (1938 – 1939). Rozhovory, č. 83.

⁴ Pri prijatí maďarskej nóty F. Chvalkovský A. Bobrikovi odpovedal, že hneď zariadi vyšetrovanie, resp. vytvorenie vyšetrovacej komisie vo veci vojenského incidentu v Mukačeve a Veľkých Gejovciach. Česko-slovenská vláda urobí všetko preto, aby sa demar-

kačná éiara neporušila". Rozhodnutie maďarskej vlády vo veci prerušenia rokovaní vyplývajúcich z viedenského rozsudku s poľutovaním berie na vedomie. Dáfa však, že tieto budú skoro obnovené. Súhlasí so stanoviskom maďarskej vlády, aby budúce rokovania postupovali rýchlejšim tempom. – DIMK, III, s. 314 – 315, č. 193.

104

9. január 1939, Budapešť.

Správa česko-slovenského vyslanca M. Kobra o rozhovore so stálym zástupcom maďarského ministra zahraničných vecí J. Vörnlem o zhoršení vzájomných vzťahov po vojenskom incidente pri meste Mukačevo.

Tajné!

Ihned po svém návratu z vánoční dovolené jsem navštívil dnes stálého zástupce ministra zahraničních věcí Vörnleho, abych si získal přímý dojem o vlastních příčinách neočekávaného přitnutí situace v oblastech ležících podél demarkační linie; poslední události v Mukačevu ze 6. a incident ve Velkých Gejovcích ze 7. t. m.¹ přivodili – jak známo – nové zhoršení oboplného poměru mezi námi a Maďarskem a měly – jak jsem i ve Švýcarsku před odjezdem konstatoval – i v cizině nepříznivý ohlas, pod vlivem široce založené maďarské propagandy, která zkrusluje tyto incidenty ve snaze svaliti veškeru zodpovědnost za ně na česko-slovenskou vládu a její vojenské a civilní orgány. Není pochyby, že maďarská vláda používá těchto incidentů k tomu, aby tiskovými a rozhlasovými projevy zastínila nemilý dojem vyvolaný předchozími incidenty, zejména ve Velkých Šuranech, a brutálním postupem maďarského četnictva proti slovenskému obyvatelstvu nespokojenému s maďarským režimem.

Měl jsem proto z prvního svého rozhovoru s panem Vörnlem dojem celkem příznivý, ačkoli nepochybuji, že mi nově jmenovaný zástupce zahraničního ministra chtěl do jisté míry imponovati energickým zdůrazňováním maďarského stanoviska a maďarských požadavků formulovaných způsobem nepřiměřeně ostrým v protestní notě podané v Praze během dnešního dne, jejíž obsah mi pan Vörnle tlumočil².

Upozornil jsem jej na to, že teprve podrobné výsledky šetření zahájeného smíšenou vojenskou komisí na místě samém mohou býti měřítkem zodpovědnosti té či oné strany a že proto do té doby než objektivní výsledky budou známy nelze mluvíti o zárukách č.-s. vlády, o jejím závazku, že bude poskytnuta náhrada způsobených škod a postaráno o přísné potrestání vinníků, jak to vyžaduje kategoricky, ba dokonce výhrůžně maďarská nota.

Zdůraznil jsem, že s naší strany nedošlo ani před, ani po vídeňském arbitrážním rozsudku k jakémukoli přepadení maďarského území, kdežto naopak – jak četné incidenty z dřívější doby dokazují – podnikali nejen maďarští teroristé, nýbrž i dokonce oddíly maďarských honvédů přepady a útoky na česko-slovenské území, při nichž docházelo ku krveprolití, pálení a násilnostem všeho druhu. Č.-s. vláda nežádala dosud při vyšetřování těchto případů ani zvláštních záruk pro zaručení pokoje, ani zásadního prohlášení o náhradě škod, potrestání vinníků atd.

Vörnle vyslovil názor, že incidenty před vídeňským arbitrážním rozhodnutím nelze srovnati s incidentem mukačevským. Před 2. listopadem byly prý rozčilení a válečná nálada maďarského obyvatelstva dostatečným vysvětlením a odůvodněním přehmatů, jichž se dopouštěli především maďarští „dobrovolci“, kteří nepodléhají vojenské kázni a které proto prý nebylo lze udržeti na uzdě (neopomenul jsem jej ovšem upozorniti na předložený průkazní materiál, fotografie